

POLITIKEN

Politiken | 22.07.2008 | 2. sektion | Side 1 | 2681 ord | artikel-id: e11c92e6

Die dumme Dänen

Interview: Per Øhrgaard

Af LOTTE THORSEN

Engelsk, engelsk, engelsk. Danmark er i fuld gang med en sproglig selvkolonisering, der afskærer os fra at følge med i, hvad der foregår i eksempelvis Tyskland og Frankrig. Deres forskning, medier og debat har vi efterhånden kun adgang til på anden hånd – nemlig, når det bliver oversat til engelsk. Og det får konsekvenser, at det er gået så galt med den sproglige dannelse.

Hvis Per Øhrgaard har tyske middagsgæster og gerne vil udvide selskabet med en håndfuld danskere, er han nødt til at invitere nogen fra sin egen generation. For generationen over 50 år er efterhånden den eneste, der taler og forstår et hæderligt tysk. Danmark er i fuld gang med at indskrænke den sproglige horisont til kun at omfatte engelsk, og det er en katastrofe, mener professor i tysk på Handelshøjskolen, Per Øhrgaard .

følge professoren har vi mistet evnen til at orientere os bredt om, hvad der foregår i verden, fordi vi efterhånden kun er i stand til at slå over i engelsk.

»Politisk, økonomisk og kulturelt er det helt fatalt, at vi på den måde sjofler, hvad der ellers er af sprog i verden. Monopoler er ikke til gavn for økonomien. Sådan er det også med sprog. Når vi kun lærer os engelsk, ender vi som en lille provins i stedet for at vende os mod verden og blive internationale«, siger han.

Tidligere dommer Peter Garde har givet stafetten videre til professor i tysk Per Øhrgaard med spørgsmålet: Hvilken betydning har det, at det i Danmark er gået så galt med den sproglige dannelse, når det gælder alle andre sprog end engelsk? Det korte svar lyder sådan her: »Vi bliver simpelt hen dummere«.

Selvfølgelig skal vi være dygtige til engelsk, understreger Øhrgaard . Vi skal bare ikke kun være dygtige til engelsk. For efterhånden som engelsk bliver allemandseje, er der ikke længere noget forspring i at kunne det. Der vil derimod være store fordele ved at kunne mere end engelsk. »I et lille samfund som det danske er man nødt til at satse på kulturel udveksling. Og det er ikke nok at have ét sprog at gøre det på. Vi ser i stigende grad verden ud fra én bestemt synsvinkel – og mister evnen til at få førstehåndsinformation fra en masse andre steder«.

Per Øhrgaards egen arbejdsplads er et meget godt eksempel på, hvilken del af verden Danmark orienterer sig imod. Engang ville man sige, at han arbejdede på Handelshøjskolen i København. Men i dag kan man besøge ham på Copenhagen Business School i afdelingen International Center for Business and Politics på Frederiksberg. For som Øhrgaard siger: »Mens landets officielle politik kræver af indvandrere, at de lærer dansk og bekender sig til danske værdier, så stræber det højtuddannede Danmark efter at skjule alt, hvad der kunne minde om, at vi ikke er amerikanere«.

I Danmark er det ifølge professoren også sådan, at når englændere eller amerikanere siger eller skriver noget på deres modersmål, så får det automatisk vægt og autoritet. Men et tidsskrift er ikke nødvendigvis fantastisk, fordi det er på engelsk. Ligesom en forsker heller ikke pr. definition er fremragende, bare fordi han taler engelsk.

»Men så snart en englænder eller amerikaner udtaler sig, så tror man, det er bedre. Folk med engelsk som modersmål har en enorm hjemmebanefordel. Men der er jo masser af anden- og tredjerangs folk dér også. Og de ville ikke få den automatiske autoritet, hvis vi vidste, at der var andre sprog i verden end engelsk«, siger Per Øhrgaard .

Ikke af høflighed

Vi skal ikke lære tysk og fransk af høflighed over for tyskere og franskmænd, men fordi sprogene også er en indgang til andre kilder inden for eksempelvis forskning og teori. Som i dag ifølge Per Øhrgaard først bliver opdaget i Danmark, når de bliver oversat til engelsk.

Når kilderne til en stor del af vores information er engelske, ser de selvfølgelig også verden med engelske eller amerikanske briller. I 1970'erne kunne det eksempelvis påvises, at danskernes holdning til konflikten i Mellemøsten også var påvirket af, at syrerne talte fransk på tv, mens israelerne talte engelsk. »Man identificerer sig nemmere med den, hvis sprog man bedst kan følge med i. Jeg tror, vi havde haft en helt anden debat om Irakkrigen herhjemme, hvis vi havde kunnet lidt mere tysk og fransk.

For så havde vi været i stand til at følge medierne i de to lande, som jo var fornuftige nok til at lade være med at gå med i krigen«, siger Per Øhrgaard . Men det er meget få danskere, der mestrer fransk eller tysk i en grad, så de kan følge fransk eller tysk tv eller læse en tysk eller en fransk avis.

»I den almindelige kabelpakke i København er der kun én fransk kanal og to tyske. Men det er jo sådan set også ligegyldigt, når folk alligevel ikke forstår, hvad der bliver sagt. Og det gør de i stigende grad ikke«. Men hvor mange almindelige danskere har brug for at kunne følge med i tyske og franske medier? »Når vi i Danmark ikke længere er i stand til at lytte med på debatten i eksempelvis Tyskland, forstår vi også mindre af det, tyskerne siger internationalt. For danskerne er det da ikke uvæsentligt på første hånd at kunne følge med i, hvad der diskuteres i et par andre lande eksempelvis vedrørende EU-traktaten«.

Men for en befolkning, der er meget lidt interesseret i EU-forhold er det vel ikke ligefrem et animerende argument, at man også skal kunne følge med i EU-debatten på fransk og tysk?

»Man bliver mindre nysgerrig, når man ingenting forstår. Hvis man lærte mere sprog, ville man også være mere opsat på at få noget at vide. Og så er Tyskland altså også vores største handelspartner. Og som en erhvervsmand sagde til mig: Du kan sagtens købe ind i Tyskland på engelsk, men du kan ikke sælge i Tyskland på engelsk – i hvert fald ikke lige så godt, som hvis du kan tysk«.

Forstår ikke verden

I dag føler englænderne ifølge Øhrgaard et faldende behov for at kunne andre sprog end deres eget. Og amerikanerne har aldrig haft brug for at kunne andet end amerikansk.

»Det er måske også derfor, de ikke forstår verden bedre, end de gør. For det handler om at kunne lytte med på, hvad de andre taler med hinanden om«. Det virkeligt nedslående er ifølge professoren, at vi plejede at lære tysk og fransk. Men gymnasireformen og det såkaldte taxametersystem på universiteterne er om ikke årsagen til, så i hvert fald forstærkende faktorer, når man skal forklare, hvorfor engelsk efterhånden er ved at fortrænge andre fremmedsprog. Alle gymnasieelever lærer mindst to fremmedsprog.

Men som Per Øhrgaard siger: »Den seneste gymnasireform har dybest set udraderet 2. fremmedsprog som andet end sådan lidt hobby ved siden af engelsk. Mine studerende kan godt tale tysk, men de har meget lidt at tale om, fordi deres ordforråd er for dårligt. Man har lært dem det, de lige så godt kunne klare med fagter – altså at købe ind og bestille mad på en restaurant, men det behøver du i virkeligheden ikke sprog til«.

Ifølge Øhrgaard skulle man satse meget mere på en informations-kompetence frem for at gøre gymnasieeleverne i stand til at bestille en kop kaffe på tysk og fransk. »I stedet for at bilde folk ind, at de kan lære at tale tysk eller fransk på 2-3 timer om ugen i et par år, skulle man hellere bruge tiden på at lære eleverne at læse og lytte. Vi andre lærte noget, vi kan bygge videre på. Jeg kan ved gud ikke tale fransk, men jeg kan læse stort set, hvad jeg vil, på fransk. Og i de 50 uger om året, hvor jeg ikke er i Frankrig, er det meget mere væsentligt. Jeg ville godt kunne bygge det mundtlige ovenpå, hvis jeg anstrengte mig. Men du kan ikke gå fra den overfladiske mundtlighed, gymnasieelever lærer i dag, og så til at læse en bog eller en seriøs avis på fransk«.

Hvor mange sprog er man i stand til at blive rigtig god til ud over sit modersmål? »Med den nuværende timefordeling kun ét, og det er engelsk. Men det kunne man jo lave om på. Det har jo før kunnet lade sig gøre at lære elever ganske godt tysk og i hvert fald noget fransk, så hvorfor skulle det være umuligt i dag? Jo tidligere man begynder med engelsk, jo tidligere skal man også begynde med 2. fremmedsprog.

For jo bedre man bliver til 2. fremmedsprog, desto bedre bliver man også til det første, fordi man i det hele taget lærer mere om sprog«.

Nedlægger sprogundervisning

Også på de videregående uddannelser er sprogfagene i defensiven. Eksempelvis har CBS – Handelshøjskolen i København – nedlagt italiensk og russisk og lukket for tolkeuddannelsen i alle andre sprog end engelsk.

»Fordi vi har det forbandede taxametersystem, er man nødt til hele tiden at se på, om et studie er rentabelt. Man får ganske enkelt nogle af sine midler efter, hvor mange studerende der består eksamen.

Og jo færre, der søger tysk som fag, jo færre består eksamen, og jo færre taxameterpenge får vi«. Det har ifølge Per Øhrgaard to konsekvenser.

For det første sænker man bommen, så det bliver lettere at bestå eksamen. For det andet får de fag, der har mange kandidater, flere penge, mens de nødlidende fag får stadig færre penge og risikerer at blive nedlagt. Siden 2000 er antallet af tyskstuderende på Københavns Universitet således blevet halveret, mens antallet af franskstuderende fra 2000 til 2006 er reduceret til en tredjedel.

»Til gengæld kan populære fag som litteraturvidenskab, medievidenskab og kunsthistorie kræve et stadig højere gennemsnit.

Og en student, der står med 9,6 eller mere i gennemsnit efter den gamle skala, fyrer det altså ikke af på et fag, der kræver 8,2, for der vil man møde alle idioterne.

Altså vil man hen og møde dem, der også har fået 9,6. Problemet med taxameterordningen er, at den lægger gift ud for en overordnet betragtning. Den appellerer til at spørge: Hvad kan vi sælge? I stedet for at spørge: Hvad er der brug for? Det er jo ikke nødvendigvis det samme«.

Derfor mener Øhrgaard, at eksempelvis Københavns Universitet og CBS burde sammenlægge undervisningen i fremmedsprog.

»Miljøerne begge steder er så små, at de ikke er i stand til at regenerere sig ved egen hjælp. Jeg har for flere år siden foreslået en fælles BA i tysk for Handelshøjskolen og universitetet, men det er der ikke kommet noget ud af«.

Tysk en del af Danmarkshistorien

Når det lige præcis gælder tysk, kapper vi ifølge Øhrgaard også halvdelen af vores egen Danmarkshistorie, når vi ikke længere lærer at læse tysk. »Mange kilder til danmarkshistorien er på tysk, fordi vi har været tæt forbundne til mange tyske områder og har haft tyske områder inden for staten indtil 1864. Der er så tætte forbindelser gennem tiderne, at vi simpelt hen mister noget af vores egen historie«.

I dag er tysk det største modersmål i EU – betydeligt større end både fransk og engelsk. Der er hen ved 100 millioner mennesker, der har tysk som deres modersmål.

Tyskland er Danmarks naboland og derudover vores største handelspartner.

»Men i dag kan der ikke længere holdes en gæsteforelæsning på tysk ved et dansk universitet, hvilket ellers var en selvfølge helt op i 1970'erne. Og mine studerende præsenterer mig ind imellem for citater af tyske forfattere – på engelsk. Jeg oversætter selv litteratur fra tysk, men det er nu en utrolig berigelse at kunne læse de store værker på originalsproget«.

»Og så er Tyskland historisk og kulturelt den del af Europa, der altid har interesseret sig for Skandinavien. Kendskabet til Danmark er større i Tyskland, end det er i både Storbritannien og Frankrig af historiske og geografiske grunde. Så vi vender ryggen til nogen, der faktisk ikke vender ryggen til os«.

Hvad skal vi gøre ved det?

»Der skal skabes bedre vilkår for andre fremmedsprog end engelsk. Dels ved en revision af den ulykkelige gymnasiereform. Og dels ved en lovgivning på medieområdet, så udbyderne er forpligtet til at have flere kanaler på andre fremmedsprog end engelsk. Og så skal erhvervslivet honorere sprogkompetencer hos sine ansatte. Det skal kunne være en karriere at kunne sprog«.

»Og så skal vi blive ved med at råbe op om det alle vegne så ofte, som vi kan slippe af sted med det. Jeg går af om få år, og tysk skal nok holde som fag min tid ud. Men jeg synes ikke, at landets fremtid bør afhænge af vores politikere og forretningsfolks sproglige snæversyn«.

Ifølge Øhrgaard handler det ikke om, at vi alle sammen skal lære alle mulige sprog, men om at nationens samlede beredskab skal styrkes. Og som han siger: »Det er faktisk ikke særlig svært at lære tysk, og derfor er det dumt at lade være«.

lotte@thorsen@pol.dk

Per Øhrgaard rækker stafetten videre til forfatter Inge Eriksen med spørgsmålet: Hvordan kan det være, at danskerne er blevet bange for verden? »Jeg synes, asylpolitikken og Dansk Folkepartis position viser, at danskerne er blevet bange for verden. Vi vil godt have globaliseringen som en ensrettet gade, men vi vil helst ikke have, at den kommer til os«, siger Per Øhrgaard . Interviewet med Inge Eriksen bringes på tirsdag.

Fakta: Blå bog: PER ØHRGAARD

Født 1944. Professor i tysk på Copenhagen Business School. 1969-2003 lektor og professor på Københavns Universitet. Mestrer dansk, tysk og engelsk. Og fransk på basisniveau. Per Øhrgaard har i mange år oversat tysk litteratur til dansk – for eksempel har han gjort vennen Günter Grass' værker tilgængelige på dansk. Er blandt andet medlem af Carlsbergfondets direktion, bestyrelsen for Carlsberg A/S , bestyrelsen for Ny Carlsberg Glyptotek, Det Danske Akademi, Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung Darmstadt og Akademie der Wissenschaften zu Göttingen. Bor på Frederiksberg og er gift med Anneli Høier, som er litterær agent.

FAKTA: FALD I SPROGSØGNING

Siden 2000 er søgningen til tysk ved Københavns Universitet (KU) faldet med 50 procent. I 2006 optog KU 33 tyskstudierende. Faldet er endnu voldsommere på franskstudiet. I 2000 optog KU 106 franskstudierende, mens antallet i 2006 var faldet til 35. Faget fransk udgik helt på Aalborg Universitet i 2006. Det fremgår af rapporten 'Sprog på spil', som et sprogudvalg under Kulturministeriet afleverede til regeringen i april i år. »Det er tydeligt – og foruroligende – at andre fremmedsprog end engelsk er blevet stærkt svækkede. På den baggrund virker EU's målsætning om, at alle i unionen skal have gode færdigheder inden for mindst to europæiske fremmedsprog helt urealistisk i Danmark, medmindre der sættes kraftigt ind«, hedder det i rapporten.

Fakta: Stafetsamtaler

Ingen er så kloge, at de ikke har noget at spørge om. I Politikens kultursektion beder vi hver uge sommeren over en ny person stille et spørgsmål om alt mellem himmel og jord. Og lader dem selv bestemme, hvem der skal levere svaret. Vi begyndte i tirsdags med tidligere dommer Peter Garde, som vi spurgte, om der er lighed for loven i Danmark. I dag spørger vi, hvilken betydning det har, at det i Danmark er gået så galt med den sproglige dannelse, når det gælder alle andre sprog end engelsk?

Titel

Stednavne

DANMARK KØBENHAVN

Emneord

BIOGRAFI

Personer

Virksomheder

Alt materiale i InfoMedia er omfattet af lov om ophavsret. Fotografisk, mekanisk eller anden gengivelse af materiale i InfoMedia, eller dele heraf, uden tydelig kildeangivelse, er forbudt uden forudgående skriftlig aftale med InfoMedia Huset A/S i henhold til gældende dansk lov om ophavsret. En del artikler i InfoMedia indeholder links til andre websites. InfoMedia påtager sig intet ansvar for, at sådanne links fungerer, eller at de angivne web-adresser er korrekte.